

Олена Кузьмінська

Доктор педагогічних наук, професор

Місце роботи: Національний університет біоресурсів і природокористування України, доцент кафедри інформаційних систем і технологій, м. Київ, Україна

ORCID 0000-0002-8849-9648

o.kuzminska@nubip.edu.ua

Ольга Барна

Кандидат педагогічних наук, доцент

Місце роботи: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна

ORCID ID 0000-0002-2954-9692

barna@tnpu.edu.ua

ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА: ЧИМ ПОСЛУГОВУЮТЬСЯ КЕРІВНИКИ МАГІСТЕРСЬКИХ РОБІТ ДЛЯ АКТУАЛІЗАЦІЇ НАПРЯМІВ ДОСЛІДЖЕНЬ

Анотація. Сплановано та проведено вибіркоче статистичне опитування 68 керівників магістерських досліджень з числа науково-педагогічних працівників Національного університету біоресурсів і природокористування України та Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Виявлено, що вибір підходів наукових керівників при визначенні тематики досліджень частково залежить від галузі досліджень та власного досвіду: недосвідчені керівники, а також керівники в галузі суспільно-гуманітарних наук в недостатній мірі використовують канали та інструментарій сучасних цифрових наукових комунікацій.

Ключові слова: магістерська робота, джерельна база, вища освіта, опитування

ВСТУП

Дослідницький потенціал закладів вищої освіти зазвичай пов'язують із науковими працями науково-педагогічних працівників. Разом з тим, за умови наявності потужних інституційних наукових шкіл; розбудови цифрових освітньо-наукових середовищ [1, 2] з акцентом на цифровізацію наукової діяльності та комунікації [3]; максимальної залученості до реалізації наукових проєктів, в тому числі міжнародних, та проведення спеціалізованого навчання [4], саме молоді дослідники можуть не лише прискорено інтегруватись до єдиного наукового простору, але й стати каталізатором розвитку науки як на рівні закладу освіти чи країни, так і на рівні галузей досліджень.

В цьому контексті актуалізується питання вибору тематики та обґрунтування напрямів досліджень молодих науковців загалом і магістрів зокрема. У реалізації цього завдання провідна роль належить науковим керівникам, від яких в значній мірі залежить вибір способів визначення тематики, постановки дослідницьких завдань та добір інструментарію для їх реалізації.

Мета публікації. Визначити джерельну базу для здійснення аналізу предметної області та актуалізації напрямів досліджень, а також виявити зв'язки між групами респондентів, що відрізняються досвідом керування дослідженнями молодих науковців (визначено категорії: до 5 років, 10 та понад 10 років) та галуззю досліджень (суспільно-гуманітарні, технічні, природничі науки).

РЕЗУЛЬТАТИ

Враховуючи провідну роль керівників досліджень магістрів, ми розробили електронну форму (<https://forms.gle/k1BU2AkhV4jKgKFYA>) та провели опитування серед науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти України. Оскільки це перше подібне дослідження, незначна кількість респондентів (68) з числа науковців 2-х університетів: Національного університету біоресурсів і природокористування України та Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, певним чином обмежує аудиторію респондентів, але все ж дозволяє зробити висновки щодо існуючих тенденцій та закономірностей і може бути масштабована, як на рівні методики проведення, так і розширення педагогічного експерименту. Разом з тим, аналіз контекстуальних характеристик учасників опитування свідчить про рівномірний розподіл вибіркової популяції щодо галузей досліджень респондентів (30,9% респондентів є представниками природничих наук; 35,3% - технічних; 33,8% - суспільно-гуманітарних) та досвіду керування магістерськими роботами (52,9% опитаних є досвідченими керівниками, тобто здійснюють керівництво понад 10 років; 23,5% мають досвід від 5 до 10 років; недосвідчені керівники, тобто досвід яких є меншим 5 років, складають 23,6%).

В ході аналізу даних застосовувався комплекс методів і моделей, що дозволяють розрахувати всі описові статистики. Вибір тих чи інших показників визначався типом даних, шкалою оцінювання та обмеженнями застосування методів. Для розрахунків використовувався програмний інструментарій статистичної обробки даних SPSS.

Спираючись на результати опрацювання відповідей респондентів, можна зробити висновки, що, незалежно від досвіду керування дослідженнями магістрів, для актуалізації перспективних напрямів найменше використовують інституційні репозитарії. При цьому «молоді керівники» (досвід керування дослідженнями магістрів не перевищує 5 років) використовують інституційні репозитарії усього у 15% випадків. Проте, ця група респондентів частіше використовує ресурси Google-академії, ніж вчені з більшим досвідом роботи. Пошук у Scopus та інших науково-метричних базах найчастіше здійснюють вчені, досвід роботи яких (як керівників) понад 10 років (майже 27%), тоді як вчені з досвідом роботи до 10 років користуються базами Scopus тільки у 21% випадків, а вчені з досвідом менше 5 років – у 24% випадків.

Якщо розглядати відповіді респондентів щодо джерельної бази у розрізі галузей досліджень (*research areas*), то керівники досліджень із суспільно-гуманітарних наук найменше використовують пошук тем для актуалізації предметної області досліджень магістрів у наукометричних базах даних (13% вказали, що здійснюють пошук у Scopus та інших науково-метричних базах). Найчастіше керівники досліджень із суспільно-гуманітарних наук здійснюють пошук у Google-академії (32,6%), простий пошук у Google (28,3%) чи використовують інституційні репозитарії (26,1%). Керівники магістерських робіт з технічних наук також перевагу віддають Google-академії (34,7%), але досить часто використовують і пошук у Scopus та інших науково-метричних базах (28,6%). Найбільшу перевагу у пошуку у Scopus та інших науково-метричних базах віддають керівники робіт з природничих наук (більше 30%). Простий пошук у Google чи у Google-академії керівники з природничих наук здійснюють у 26% та 27% випадків відповідно.

Ці результати показали, що викладачі, при визначенні тематики досліджень магістрів, найменше, незалежно від досвіду керування магістерськими роботами, використовують інституційні репозитарії. Пошук у Scopus та інших науково-метричних базах для актуалізації напрямів досліджень у визначеній галузі також найменше здійснюється керівниками магістерських робіт, досвід яких (як керівників) не перевищує 10 років, а також «представників» суспільно-гуманітарних наук.

Таким чином, за результатами опитування можна зробити висновки, що недосвідчені керівники, а також керівники в галузі суспільно-гуманітарних наук в недостатній мірі використовують канали та інструментарій сучасних цифрових наукових комунікацій [5].

ВИСНОВКИ

Актуалізація напрямів досліджень магістрів та їх відповідність передовим дослідженням галузі, залучення магістрів до реальних наукових проєктів в значній мірі залежить від наукових керівників молодих вчених. Однак, за результатами опитування 68 науково-педагогічних працівників Національного університету біоресурсів і природокористування України та Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка щодо підходів та інструментарію добору тем досліджень магістрів, можна висловити припущення, що недосвідчені керівники досліджень магістрів (викладачі, досвід керування яких менший за 5 років), а також «представники» соціо-гуманітарних наук потребують допомоги, що стосується використання сучасних засобів наукових комунікацій.

ПОСИЛАННЯ

- [1] Olena Kuzminska, Mariia Mazorchuk, Nataliia Morze, and Oleg Kobylin. Attitude to the digital learning environment in Ukrainian Universities. *CEUR Workshop Proceedings* 2393 (2019), 53–67, 2019, http://ceur-ws.org/Vol-2393/paper_245.pdf
- [2] C. Cirkony. Students learning science: representation construction in a digital environment. *Environmental Education Research*, 26:1, 150-151, 2020, doi:10.1080/13504622.2019.1667307.
- [3] Кузьминская, Е. Г. Информационные технологии и научная коммуникация: инструменты и модели внедрения в условиях университета. *Образовательные технологии и общество*, Т. 17, №1, с. 447–456, 2014.
- [4] N. Morze, T. Liakh, and O. Kuzminska. Development of educational, scientific collaboration and project management with IC tools in universities. *Effective Development of Teachers' Skills in the Area of ICT and E-learning*, vol. 9, pp. 347–364, 2017.
- [5] Kuzminska, O. H., Mazorchuk, M. S., Barna, O. V., & Sydorenko, S. Bibliometric analysis in determining the research directions of early career researchers. *Information Technologies and Learning Tools*, 91(5), 113–129, 2022, <https://doi.org/10.33407/itlt.v9i15.4944>